

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS AMŽIAUS IR SOCIALINĖS PADĖTIES PAGRINDAIS NESUDARANT GALIMYBĖS ĮSIGYTI TRAUKINIO BILIETĄ TYRIMO

2023 m. liepos 27 d. Nr. (23)SN-62)SP-61

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2023 m. balandžio 19 d. gautas pareiškėjos (pareiškėjos duomenys Tarnybai žinomi; toliau – Pareiškėja) skundas; 2023 m. balandžio 25 d. skundo turinys buvo papildytas telefonu.

Pareiškėjos teigimu, Plungės miesto geležinkelio stotyje jau metai laiko neveikia kasa, kurioje būtų galima įsigyti traukinio bilietą. Šiuo metu traukinio bilietą galima įsigyti per elektroninę bankininkystę ir turint prieigą prie interneto. Vyresnio amžiaus asmenys neturi išmaniųjų telefonų (kitų įrenginių) ir nesinaudoja elektronine bankininkyste.

Pareiškėja rašė, kad kreipėsi į AB Lietuvos geležinkelius (toliau vadinama ir Bendrovė) ir gavo atsakymą, kad bilietą galima įsigyti traukinyje. Pareiškėjos teigimu, traukiniai, važiuojantys iš Klaipėdos į Vilnių, Plungės miesto stotyje jau būna perpildyti, todėl įsigyti bilietą traukinyje nėra jokios galimybės. Atsižvelgiant į tai, kad maršrutinių autobusų skaičius pastaruoju metu sumažėjo, žmonės dažniau naudojami traukiniais, tačiau pakliūti į traukinį, neturint elektroniniu būdu įsigyto bilieto, nėra galimybės. Kartais galima patekti į traukinį, o kartais konduktoriai draudžia lipti į traukinį dėl keleivių gausos.

Pareiškėja pažymi, kad dėl bilietų kasos nebuvimo ribojamos vyresnio amžiaus asmenų galimybės keliauti ir aplankyti giminaičius kituose miestuose. Dėl šių aplinkybių asmenys yra diskriminuojami amžiaus pagrindu.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio

1 ir 2 dalimis, 2023 m. balandžio 28 d. raštu Nr. (23)SN-62)S-189 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į AB Lietuvos geležinkelius, prašydama pateikti paaiškinimą ir atsakyti į klausimus: „Dėl kokios priežasties Plungės miesto geležinkelio stotyje neveikia bilietų kasa? Kokiu būdu Plungės gyventojai gali įsigyti traukinio bilietų? Kokiu principu (būdu) bilietai parduodami traukiniuose? Ar traukiniuose parduodami bilietai tik į sėdimas vietas ar ir į stovimas? Jei bilietai parduodami ir į stovimas vietas, kieno sprendimu ir kokių principų (kriterijų) laikantis nusprendžiama, kad stovimų vietų jau neliko, ir bilietai Plungės stotyje laukiantiems asmenims neparduodami? Ar į Bendrovę yra kreipęsi suinteresuoti asmenys dėl bilietų kasos nebuvimo Plungės geležinkelio stotyje? Jei taip, kokių veiksmų imtasi? Ar Bendrovė renka statistinius duomenis, kokio amžiaus asmenys nesinaudoja elektronine bankininkyste ir todėl negali įsigyti elektroninių bilietų? Kokius alternatyvius būdus įsigyti traukinio bilietų Bendrovė gali pasiūlyti Plungės mieste gyvenantiems asmenims, nesinaudojantiems elektronine bankininkyste?“

Kartu prašyta pateikti kitą reikšmingą informaciją, susijusią su Pareiškėjos skunde išdėstytomis aplinkybėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2023 m. birželio 27 d. Tarnyboje gautame rašte Nr. GD-(23)SN-62)S-189 „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau – Raštas) Bendrovė pateikė paaiškinimą, kad, pagal Nuostolių, patirtų teikiant viešąsias keleivių vežimo geležinkelių transportu paslaugas ir (ar) viešąsias kombinuotojo keleivių vežimo vietiniais maršrutais paslaugas, jų poreikio nustatymo ir kompensavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 7 d. nutarimu Nr. 716, viešųjų keleivių vežimo paslaugų nuostoliai yra kompensuojami iš valstybės biudžeto, įskaitant ir bendrovės patiriami nuostoliai dėl Bendrovės bilietų kasų išlaikymo. Todėl siekiant efektyviai naudoti valstybės skiriamas biudžeto lėšas ir įvertinus mažą parduotų kelionės bilietų kiekį, buvo priimtas sprendimas nuostolį generuojančias bilietų kasyklas uždaryti.

„Bendrovės bilietų pardavimo sistema turi funkcionalumą rodyti vaizdinį traukinio vietų išdėstymą ir žymėti jau nupirktas vietas, kelionių palydovas, traukinyje prekiaujantis bilietais, turi galimybę prisijungti prie bilietų pardavimo sistemos ir matyti likusias nenupirktas vietas traukinyje,

kurias gali parduoti įlipusiems į traukinį keleiviams, kurie nėra įsigiję bilieto iš anksto. Taip pat traukinyje, kuris vykdo sustojimą Plungės geležinkelio stotyje, yra paskirtos nerezervuojamos keleivių vietos, kurios skirtos keleiviams, kurie nusprendė įsigyti kelionės bilietą Bendrovės traukinyje kelionės metu. Klientai, kurie vyksta iš geležinkelio stočių, kuriose uždarytos bilietų kasos, turi teisę įsigyti kelionės bilietą traukinyje be įprastinio administravimo mokesčio“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Rašte aiškinama, kad Bendrovė teikia keleivių pervežimo paslaugas geležinkeliu skirtingais traukinių maršrutais, kurie yra skirstomi pagal vykstančių keleivių srautą. Traukinių maršrutuose, kurie turi didelį užimtumą, yra taikoma rezervacinės sistemos bilieto įsigijimo metodika. Eksploatuojamas riedmuo maršrute, kuriame įtrauktas sustojimas Plungės geležinkelio stotyje, pagal techninius dokumentus turi numatytas tik sėdimas vietas, todėl Bendrovė pardavinėja kelionės bilietus tik į sėdimas vietas, taip pat dėl didelio šio maršruto užimtumo yra taikoma sėdimų vietų rezervacinės sistemos bilieto įsigijimo metodika. Tačiau, atsižvelgiant į keleivių poreikį įsigyti bilietą ir kelionės metu, šiame maršrute kursuojančiame traukinyje yra numatytos ir nerezervuojamos sėdimos vietos, kurios parduodamos keleiviams, kurie nusprendė įsigyti bilietą kelionės metu traukinyje. Keleiviams, nusprendusiems įsigyti kelionės bilietą traukinyje, kelionių palydovai parduoda kelionės bilietus pagal bilietų pardavimo sistemos rodomas neparduotas sėdimas vietas, o jei visos rezervuojamos vietos užimtose, tuomet parduoda bilietus į nerezervuojamas sėdimas vietas.

Bendrovės teigimu, ji įvertina gautą atsiliepimą, informuoja apie bilietų pardavimo alternatyvius būdus, t. y. Bendrovės svetainėje, mobiliojoje programėlėje ir traukinyje bei pristato informaciją apie paskelbtą viešąjį pirkimą įsigyti bilietų pardavimo automatus, kurie bus eksploatuojami Plungės geležinkelio stotyje jau nuo 2024 m. ir suteiks galimybę įsigyti bilietą ir Plungės geležinkelio stoties prieigose.

Bendrovė pranešė, kad traukinio bilietus Plungės miesto gyventojai gali įsigyti internetu, traukiniuose, o artimiausiu metu Bendrovė įsigys bilietų pardavimo automatus, kurie bus prieinami visiems keleiviams Plungės geležinkelio stoties prieigose. Bendrovė atkreipė dėmesį, kad 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1371/2007 Dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų, taikomo iki 2023 m. birželio 7 d., 9 straipsnis (Galimybė įsigyti bilietus, tęstinės kelionės bilietus ir juos rezervuoti) nustato: „2. Nepažeisdama 4 dalies geležinkelio įmonė platina bilietus keleiviams naudodamasi bent vienu iš šių pardavimo punktų: a) bilietų kasose ar iš pardavimo automatų; b) telefonu, internetu arba kitokios plačiai naudojamos informacinės technologijos pagalba;

c) traukiniuose. 3. Nepažeisdamos 4 ir 5 dalių nuostatų, geležinkelio įmonės platina bilietus paslaugoms, suteikiamoms pagal viešųjų paslaugų sutartis bent viename iš šių pardavimo punktų: a) bilietų kasose ar pardavimo automatuose; b) traukiniuose. 4. Geležinkelio įmonės siūlo galimybę įsigyti pageidaujamos paslaugos bilietus traukinyje, išskyrus atvejus, kai ši galimybė neleidžiama ar ribojama dėl saugumo ar kovos su sukčiavimu politikos, ar taikant privalomą traukinių bilietų rezervavimą, ar dėl pagrįstų komercinių priežasčių. 5. Kai išvykimo stotyje nėra bilietų kasų ar pardavimo automatų, keleiviai stotyje informuojami apie: a) galimybę įsigyti bilietus telefonu ar internetu arba traukinyje bei apie tokio pirkimo tvarką; b) artimiausią geležinkelio stotį ar vietą, kurioje yra bilietų kasos ir / ar pardavimo automatai.“

2021 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/782 Dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų, taikomo nuo 2023 m. birželio 7 d., 11 straipsnio 2, 3 dalys nustato:

„2. Nepažeisdamos 3 ir 4 dalių geležinkelio įmonės tiesiogiai arba per bilietų pardavėjus ar kelionių operatorius parduoda bilietus keleiviams bent vienu iš šių pardavimo būdų: a) bilietų kasose, kitose pardavimo vietose ar bilietų pardavimo automatuose; b) telefonu, internetu arba kitokia plačiai naudojama informacine technologija; c) traukiniuose.

Kompetentingos institucijos, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 1370/2007 2 straipsnio b punkte, gali reikalauti, kad geležinkelio įmonės siūlytų bilietus paslaugoms, teikiamoms pagal viešųjų paslaugų sutartis, daugiau nei vienu pardavimo būdu. Kai išvykimo stotyje nėra bilietų kasų ar bilietų pardavimo automatų, keleiviai stotyje informuojami apie: a) galimybę įsigyti bilietus telefonu ar internetu arba traukinyje bei apie tokio pirkimo tvarką; b) artimiausią geležinkelio stotį ar vietą, kurioje yra bilietų kasos arba bilietų pardavimo automatai.“

Viešųjų keleivių, bagažo vežimo geležinkelių transportu ir viešųjų kombinuotojo keleivių vežimo vietiniais maršrutais paslaugų kokybės reikalavimai, patvirtinti Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 3-314, nustato: „4. Geležinkelio įmonė (vežėjas) turi sudaryti sąlygas įsigyti bilietus geležinkelio įmonės (vežėjo) nurodytose bilietų pardavimo vietose (bilietų kasose, traukiniuose, kelių transporto priemonėse, kai teikiama kombinuotojo vežimo paslauga, interneto svetainėje ir kitose bilietų pardavimo vietose) jose nurodytu laiku. Turi būti sudaryta galimybė už įsigytus bilietus atsiskaityti grynaisiais pinigais ir (ar) banko kortele.“

Bendrovė rašo, kad, įvertinus pirmiau nurodytą reglamentavimą, darytina išvada, kad teisės aktai neįpareigoja vežėjo prekiauti bilietais kasoje. Vežėjas, teikiantis viešą keleivių vežimo paslaugą (kaip šiuo atveju Bendrovė), gali platinti bilietus bent vienu iš būdų, t. y. arba bilietų kasose (arba pardavimo automatuose) arba traukiniuose, tačiau, kai stotyje nėra kasų, vežėjas turi pareigą suteikti keleiviui informaciją, nustatytą reglamente.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, nesudariusi galimybių Plungės geležinkelio stotyje įsigyti traukinio bilietą, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 ir punkto, įpareigojančio prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus užtikrinti lygias galimybes nepaisant, be kita ko amžiaus ir socialinės padėties.

Tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Lygios galimybės – tarptautiniuose žmogaus ir piliečių teisių dokumentuose ir Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimas nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos (Lygių galimybių įstatymo 2 str. 4 d.).

Pagal Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 punktą, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas lygias galimybes, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Vadovaujantis šia nuostata visiems prekių ir paslaugų gavėjams, nepaisant jiems priskirtinų požymių turi būti sudarytos sąlygos gauti vienodas paslaugas vienodomis sąlygomis.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja kreipėsi į Tarnybą teigdama, kad Plungės miesto geležinkelio stotyje jau metai laiko neveikia kasa, kurioje būtų galima įsigyti traukinio bilietą. Šiuo metu traukinio bilietą galima įsigyti per elektroninę bankininkystę ir turint prieigą prie interneto. Vyresnio amžiaus asmenys neturi išmaniųjų telefonų (kitų įrenginių) ir nesinaudoja elektronine bankininkyste, todėl, nesant bilietų kasos, jie yra diskriminuojami amžiaus ir socialinės padėties pagrindais.

Diskriminacija Lygių galimybių įstatyme apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Socialinė padėtis Lygių galimybių įstatyme apibrėžiama kaip asmens padėtis, kurią lemia jo šeiminė padėtis, įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų

institucijose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens turtine padėtimi susiję veiksniai (2 str. 8 dalis).

Aplinkybę, kad Pareiškėja jaučiasi diskriminuojama amžiaus pagrindu, ji argumentuoja tuo, kad vyresnio amžiaus asmenys nesinaudoja išmaniaisiais įrenginiais ir elektronine bankininkyste, todėl neturi galimybės įsigyti el. bilietą ir būti užtikrinti, kad jiems bus suteikta pavėžėjimo traukiniu paslauga. Paaiškinimo, kaip pasireiškia diskriminacija socialinės padėties pagrindu, arba, kitaip tariant, kokie kriterijai, apibrėžiantys socialinę padėtį, lemia elektroninio bilieto įsigijimo galimybės ribojimą, Pareiškėja nepateikė.

Bendrovės teigimu, visiems klientams, nepriklausomai nuo jų amžiaus, sudarytos vienodos sąlygos įsigyti traukinio bilietą. Tačiau, Pareiškėjos įsitikinimu, ne visi asmenys, nepriklausomai nuo jiems priskirtino požymio, šiuo atveju, amžiaus ir socialinės padėties, gali įgyvendinti savo teises vienodomis sąlygomis, nes ne visi naudojami elektronine bankininkyste ir išmaniaisiais įrenginiais.

Pareiškėjos teigimu, būtent vyresnio amžiaus asmenys nesinaudoja elektronine bankininkyste, todėl jiems sumažėja galimybės būti įleistiems į traukinį. Pareiškėja priskiria save vyresnio amžiaus asmenų grupei ir teigia, kad nesinaudoja elektronine bankininkyste, dėl šios priežasties ji negali įsigyti elektroninio bilieto. O traukiniui būnant perpildytam, asmenys be iš anksto įsigytų bilietų neįleidžiami ir negali vykti.

Pagal Europos Sąjungos statistikos institucijos *Eurostat* leidinį „*Ageing Europe. Looking at the lives of older people in the EU. 2020 edition*“¹, Europos Sąjungoje 2017 metais 25 procentai 55–64 metų amžiaus asmenų ir 44 procentai 65–74 amžiaus asmenų niekada nesinaudojo kompiuteriu. Taip pat šiame leidinyje nurodyta, kad Lietuvoje gyventojų dalis, niekada nesinaudojusi kompiuteriu, pagal amžiaus grupes yra dar didesnė negu Europos Sąjungos vidurkis, t. y., daugiau nei 30 proc. 55–64 metų amžiaus asmenų niekada nėra naudojęsi kompiuteriu ir daugiau nei 60 proc. 65–74 metų amžiaus asmenų niekada nėra naudojęsi kompiuteriu. Pabrėžtina, kad šioje statistinėje informacijoje nėra pateikiama duomenų apie vyresnių nei 74 metų asmenų naudojimąsi kompiuteriu, bet įžvelgtina tendencija, kad su amžiumi didėja procentas asmenų, kurie niekada nėra naudojęsi kompiuteriu.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/11478057/KS-02-20-655-EN-N.pdf/9b09606c-d4e8-4c33-63d2-3b20d5c19c91?t=1604055531000>.

Taip pat svarbu pažymėti, kad 2019 metais Europos Sąjungoje 43 procentai 65–74 metų amžiaus asmenų per pastaruosius tris mėnesius iki apklausos atlikimo nesinaudojo internetu. Kaip rašoma pirmiau minėtame *Eurostat* leidinyje, 65–74 amžiaus asmenų grupė buvo tris kartus mažiau linkusi naudotis internetu negu bendrai visi suaugę asmenys (16–74 amžiaus asmenų grupė). Europos Sąjungoje tik 16 proc. 55–64 metų amžiaus ir tik 7 proc. 64–74 metų amžiaus asmenų turėjo geresnius nei bazinius skaitmeninius įgūdžius (2019 metais). Pabrėžtina, kad Lietuvos rodikliai yra prastesni nei Europos Sąjungos vidurkis, t. y., Lietuvoje vyresnio amžiaus asmenys yra mažiau linkę naudotis internetu ir turi prastesnius skaitmeninius įgūdžius. Internetine bankininkyste 2019 metais Europos Sąjungoje naudojosi apie 45 proc. 55–64 metų asmenų ir kiek daugiau nei 30 proc. 65–74 metų asmenų.

Remiantis šiais statistiniais duomenimis, pažymėtina, kad ištis nemaža dalis vyresnio amžiaus asmenų nesinaudoja išmaniaisiais įrenginiais, elektronine bankininkyste ir internetu.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento oficialiai paskelbtais duomenimis (nuoroda: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S4R148#/>), asmenų, kurie 2020 metais Lietuvoje naudojo išmaniuoju telefonu, pasiskirstymo pagal amžiaus grupes procentinė išraiška tokia: nuo 35 iki 44 metų – 93 proc., nuo 45 iki 54 metų – 79,9 proc., nuo 55 iki 64 metų – 61,5 proc., nuo 65 iki 74 metų – 34,5 proc.

Vyresnio amžiaus asmenys nedažnai naudoja išmaniaisiais įrenginiais, turinčiais prieigą prie interneto (kompiuteriu, telefonu, internetu), galimai dėl to, kad vyresnio amžiaus asmenų naudojimosi informacinėmis technologijomis įgūdžiai nėra geri, galimai dėl ribotų galimybių arba dėl poreikio tuos įgūdžius tobulinti (įgyti) nebuvimo ar kitų iššūkių. Pirmiau nurodytais atvejais pastebėtina tendencija – kuo asmuo vyresnis, tuo mažesnė tikimybė, kad jis naudoja išmaniuoju įrenginiu ir internetu.

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Pagal 25 straipsnio nuostatas

Europos Sąjunga pripažįsta ir gerbia pagyvenusių žmonių teisę gyventi oriai ir nepriklausomai bei dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime.

Bendrovės teigimu, įvertinus mažą parduotų kelionės bilietų kiekį, buvo priimtas sprendimas nuostolį generuojančias bilietų kasas uždaryti. Be to, atsižvelgiant į keleivių poreikį įsigyti bilietą ir kelionės metu, Pareiškėjos nurodytu maršrutu kursuojančiame traukinyje yra numatytos ir nerezervuojamos sėdimos vietos, kurios parduodamos keleiviams, kurie nusprendė įsigyti bilietą kelionės metu traukinyje. Keleiviams, nusprendusiems įsigyti kelionės bilietą traukinyje, kelionių palydovai parduoda kelionės bilietus pagal bilietų pardavimo sistemos rodomas neparduotas sėdimas vietas, o jei visos rezervuojamos vietos užimtose, tuomet parduoda bilietus į nerezervuojamas sėdimas vietas.

Tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais, ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas.

Tikėtina, kad situacijos, kuomet traukiniai, važiuojantys iš Klaipėdos į Vilnių, Plungės miesto stotyje jau būna perpildyti ir asmenys be bilietų nėra įleidžiami, nėra retos. Taip pat, tikėtina, kad dažnu atveju tokiose situacijose atsiduria asmenys, nesinaudojantys elektronine bankininkyste ir dėl to negalintys nusipirkti elektroninio bilieto iš anksto. Tačiau objektyvių duomenų, kad būtent amžius sąlygoja šių aplinkybių, kurioms esant asmenys negali pasinaudoti traukinio pavėžėjimo paslauga, sutapimą, nėra.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 str., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją buvimą, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie

diskriminaciją faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Pareiškėja teikdama skundą dėl diskriminacijos amžiaus ir socialinės padėties pagrindais išdėstė aplinkybes, kurias išnagrinėjus buvo galima daryti prielaidą dėl netiesioginės diskriminacijos amžiaus pagrindu buvimo. Tačiau Bendrovė pateikė paaiškinimą, pažymėdama, kad teisinio reglamentavimo, įpareigojančio vežėjus prekiauti bilietais kasoje, nėra. Vežėjas, teikiantis viešą keleivių vežimo paslaugą (kaip šiuo atveju Bendrovė), gali platinti bilietus bent vienu iš būdų, t. y. arba bilietų kasose (arba pardavimo automatuose), arba traukiniuose, tačiau, kai stotyje nėra kasų, vežėjas turi pareigą suteikti keleiviui informaciją, nustatytą reglamente: apie: a) galimybę įsigyti bilietus telefonu ar internetu arba traukinyje bei apie tokio pirkimo tvarką; b) artimiausią geležinkelio stotį ar vietą, kurioje yra bilietų kasos arba bilietų pardavimo automatai.

Bendrovė taip pat pažymėjo, kad nuo 2024 m. Plungės geležinkelio stotyje bus eksploatuojami pardavimo automatai, kurie suteiks galimybę įsigyti bilietą ir Plungės geležinkelio stoties prieigose.

2023 m. balandžio 21 d. Tarnybos atstovas kreipėsi į Pareiškėją dėl skundo patikslinimo. Pareiškėjai nepateikus skundo patikslinimo raštu, Tarnybos atstovas kreipėsi į ją telefonu. Telefoninio pokalbio metu Pareiškėja patikslino, kad ji nesinaudoja išmaniuoju telefonu ir elektronine bankininkyste, todėl be elektroninio bilieto į traukinį kartais yra įleidžiama, o kartais ne, tai priklauso nuo to, ar traukinys yra perpildytas. Pareiškėja taip pat pažymėjo, kad kaimo vietovėse, skirtingai nei miesto, asmenims nėra būtinybės naudotis išmaniaisiais įrenginiais. Vertinant Pareiškėjos argumentus, bilietų kasos nebuvimas apsunkino bilietų įsigijimą, tačiau neapribojo galimybės naudotis alternatyviais bilietų įsigijimo būdais, nepaisant amžiaus ir socialinės padėties. Taip pat pažymėtina, kad nepatekimo į traukinį aplinkybę Pareiškėja sieja su savo amžiumi tik dėl to, kad nesinaudoja elektronine bankininkyste ir išmaniaisiais įrenginiais, tačiau kartu pripažįsta, kad jai nėra būtina naudotis išmaniaisiais įrenginiais.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, teigtina, kad trūksta objektyvių duomenų aplinkybėms dėl galimos diskriminacijos amžiaus ir socialinės padėties pagrindų nustatyti.

Remiantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostatomis, AB Lietuvos geležinkeliai įrengiant pardavimo automatus Plungėje ar kitose vietovėse, užtikrinti, kad jie būtų prieinami skirtingoms grupėms asmenų nepriklausomai nuo jų amžiaus, negalios, socialinės padėties ar kitų asmens tapatybės bruožų.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str. ir 29 str. 3 d. 2 p., 30 str. 3 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą / daromą pažeidimą.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Bendrovę.

Sprendimas per 1 mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė